

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ντόρα Παραθυρά / Εμείς θα ζήσουμε...

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 31.10.21 18:00

Αλεξάνδρα Χριστακάκη

Ιστορία βαμμένη με αίμα, εκτελέσεις, θανάτους, εξορίες, κυνηγητό, βασανιστήρια, διώξεις, πείνα και φτώχεια

Ντυμένη στα λευκά, με βυσσινί γοβάκι, κοκέτα για να ξορκίσει τα γηρατειά και να αναπληρώσει τη χαμένη της νιότη, που της την «έκλεψαν» η Κατοχή και ο Εμφύλιος, μας υποδέχεται στο νοικιασμένο δυαράκι της στον Χολαργό για να ξεδιπλώσει σε λίγη ώρα την ιστορία ενός αιώνα, την ιστορία της Αριστεράς, της Αντίστασης, του Εμφυλίου, όπως την βίωσε η οκταμελής οικογένεια Παραθυρά από την Άθυτο Χαλκιδικής.

Ιστορία βαμμένη με αίμα, εκτελέσεις, θανάτους, εξορίες, κυνηγητό, βασανιστήρια, διώξεις, πείνα και φτώχεια. Όμως η Ντόρα το υποσχέθηκε στον εαυτό της και στη «βρώμα» Ιστορία που νόμιζε πως ξόφλησαν: Εμείς θα ζήσουμε. Και έζησαν. Όσοι απέμειναν.

Ζει ολομόναχη, χωρίς κάποιον να τη φροντίζει. Μοναδική της συντροφιά ο ασπρόμαυρος γάτος της -η Ρόζα Λούξεμπουργκ-, τον οποίο μάζεψε από τον δρόμο για να έχει συντροφιά και στο κρεβάτι. Οι σύντροφοι του ΣΥΡΙΖΑ στην περιοχή έχουν την έγνοια της και τους ευχαριστεί.

Έχει να βγει από το σπίτι μήνες επειδή οι δυνάμεις της την εγκαταλείπουν. Αυτή που έζησε αεικίνητη σε μια πολύβουη οικογένεια, με 6 αδέρφια, που «όργωσε» τα κρατητήρια, τις φυλακές και τις εξορίες από την εφηβεία της, που έθαψε αδέρφια, που είδε κομμένα κεφάλια αριστερών να τα περιφέρουν στις πλατείες, που φρόντισε αδέρφια και ανίψια, που συμμετείχε σε διαδηλώσεις και κινητοποιήσεις περιπονημένη πάντα στην τρίχα και με γοβάκι, σήμερα έχει συντροφιά το ραδιοφωνάκι-κολλημένο στους 105,5 στο Κόκκινο, τις ασπρόμαυρες φωτογραφίες των μελών της οικογένειάς της και το βλέμμα του Τσε που μας «παρακολουθούσε», όσο εμείς συζητούσαμε. Και δηλώνει αμετανόητη για τη ζωή της, που είναι η τραγωδία της σύγχρονης Ελλάδας.

Μερικές από τις κρατούμενες στην ταράτσα του καπνομάγαζου. Στη μέση χαμογελαστός ο Κρητικός χωροφύλακας, δίπλα του δεξιά η Ντόρα, επάνω όρθιες, η Τασούλα, η γιαγιά Σοργιάνω, η Ουρανία Αικατερινάρη, κάτω η Σοφία Τσίκουλα, η Καίτη Κάλφα, και άλλες που κατέληξαν μαζί στη Μακρόνησο.

«Μου λείπει η αγκαλιά»

Η μοναξιά είναι το μεγαλύτερό μου πρόβλημα. Μου λείπει η αγκαλιά. Καμαρώνω που έζησα ελεύθερη, έντιμη και πορεύτηκα με τις αξίες της Αριστεράς. Αν είχα τη δυνατότητα να ξαναζήσω, τα ίδια θα έκανα. Γνωρίζοντας το τίμημα. Τις αξίες μου δεν τις αλλάζω. Εκτέλεσαν δύο αδέρφια μου. Τον Μιλτιάδη το 1944 και τον Ρήγα το 1951, μαζί με τον φιλειρηνιστή Νικηφορίδη.

Τη μεγαλύτερη μου αδελφή, την Τασούλα, την έστειλαν σε γερμανικό στρατόπεδο συγκέντρωσης. Εγώ βρέθηκα στην εφηβεία μου στη Μακρόνησο μαζί με πολλά μέλη της οικογένειας. Η μάνα μου τα μαύρα δεν τα έβγαλε ποτέ. Ο πατέρας μου γνώρισε εικονικές εκτελέσεις, κρατητήρια, φυλακίσεις, εξορία, δυσμενείς μεταθέσεις.

Όμως δεν λυγίσαμε. Είπαμε θα ζήσουμε και ζήσαμε. Θα ζήσουμε κόντρα στην επιθυμία εκείνων των πολιτικών δυνάμεων που θέλουν να εξαφανίσουν όσους αντιστέκονται και έχουν αξιοπρέπεια. Θα ζήσουμε γιατί είμαστε νέοι. Θα ζήσουμε γιατί είναι οφειλή στα αδέρφια μας που εκτελέστηκαν στην Κατοχή και στον Εμφύλιο από τους συνεργάτες των Ναζί. Θα ζήσουμε, θα ερωτευτούμε, θα κάνουμε απογόνους, θα σπουδάζουμε, θα τραγουδήσουμε, θα χαρούμε τη ζωή που μας ακρωτηρίασαν.

Θα μπορούσε η ζωή της οικογένειάς μου να είναι η ζωή πολλών αριστερών, κομμουνιστών, προοδευτικών ανθρώπων που θέλησαν να ζήσουν με όνειρα, όραμα και κοινωνική δικαιοσύνη. Όμως εδώ σε μια οικογένεια συμπυκνώνεται η Ιστορία της Ελλάδας και πολλές τραγωδίες μαζί. Και οι νεότεροι πρέπει να τη γνωρίσουν...

Οικογένεια σημαδεμένη.

Ο Αρίσταρχος μπροστά, ως διευθυντής των σχολείων του Πολύγυρου, στην παρέλαση της 25ης Μαρτίου, πριν τον πόλεμο. Πίσω του και δίπλα στον σημαιοφόρο διακρίνεται ο μικρός γιος του Χρήστος ντυμένος ναυτάκι, σε αντίθεση με τις στολές της νεολαίας Μεταξά που φορούν οι συμμαθητές του.

«Ανυποχώρητοι... Η λέξη που μας δίδαξε ο πατέρας μου»

Ο δάσκαλος πατέρας μου -ο Αρίσταρχος Παραθυράς- βρέθηκε να περνά τη νιότη του ως όμηρος στο γερμανικό στρατόπεδο Γκέρλιτς στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο από το οχυρό Ρούπελ όπου υπηρετούσε. Εκεί επηρεάστηκε από τη Ρόζα Λούξεμπουργκ και τους Σπαρτακιστές. Πάντα τον θυμάμαι όταν φωνάζω τη γατούλα μου.

Στην Κατοχή βίωσε την εκτέλεση του επονίτη 20χρονου μεγαλύτερου γιου του, του Μιλτιάδη, φοιτητή της Νομικής στη Θεσσαλονίκη, και τη δική του εικονική εκτέλεση πάνω από τον μαζικό τάφο του παιδιού του και συγχωριανών του. Στον Εμφύλιο βρέθηκε εξόριστος στη Μακρόνησο με τον μικρότερο γιο του, τον Χρήστο, και τις δύο του κόρες.

Και εκεί που λες ότι τελείωσαν τα βάσανα, βιώνει και δεύτερη εκτέλεση του άλλου του παιδιού, του 22χρονου μειλίχιου αντάρτη, του Ρήγα, ο οποίος το 1951 χαράματα μεταφέρθηκε από τις φυλακές του Γεντί Κουλέ, μαζί με τον Νικηφορίδη, χωρίς να προλάβουν την αμνηστία. Εκτελέστηκαν. Άσπρισαν τα μαλλιά του σε μια νύχτα. Δυσμενείς μεταθέσεις, απολύσεις. Όμως δεν λύγισε ούτε μια στιγμή. Ο πατέρας μου μας δίδαξε τις αρχές της Αριστεράς. Από αυτόν μάθαμε τη λέξη «ανυποχώρητοι».

«Η μάνα μου χάθηκε στην Ιστορία»

Στην οικογένειά μας έτσι συναντιόμασταν εκείνα τα χρόνια. Πηγαίνοντας ή γυρίζοντας από μία φυλακή ή εξορία στην άλλη. Και τον χρόνο έτσι τον μετρούσαμε. Πότε έγινε αυτό; Λίγο πριν πάω φυλακή στο καπνομάγαζο, μόλις γύρισε ο πατέρας από τη Μακρόνησο, όταν ήμουν στο Μεταγωγών, λέγαμε. Τα μάτια της μάνας μου δεν στέγνωσαν ποτέ. Ήταν πάντα υγρά. Τα δάκρυα ήταν το αίμα των σκοτωμένων της παιδιών. Τα μαύρα δεν τα έβγαλε ποτέ. Ήταν εξαντλημένη από το πηγαινέλα στις φυλακές.

Θυμάμαι μια μαυροφορεμένη να στέκεται έξω από μια φυλακή. Ο γιος της αντάρτης στο βουνό, χαμένος. Ο άνδρας της με τον μικρότερο γιο στις φυλακές του Πολυγύρου και οι κόρες της στο Μεταγωγών στη Θεσσαλονίκη. Άσπρισαν τα μαλλιά της σε μια νύχτα, όταν σκότωσαν τον μεγαλύτερο γιο της, τον Μιλτιάδη, ένα βράδυ του 1944. Τα αίματα από το κορμί του παιδιού της στον τοίχο δεν επέτρεψε να ασβεστωθούν ποτέ.

Όταν συνέλαβαν τη μεγαλύτερη αδελφή μου, την Τασούλα, επίσης φοιτήτρια στη Νομική Θεσσαλονίκης, και την είχαν στο στρατόπεδο Παύλου Μελά, πριν αναχωρήσει για το στρατόπεδο συγκέντρωσης στη Γερμανία, η μάνα μου πηγαινοερχόταν καθημερινά με τα πόδια -πού λεφτά για συγκοινωνία- από την Καλαμαριά, για να δώσει φαΐ και κουράγιο στο παιδί της. Όταν σκέφτομαι τη μάνα του Παύλου Φύσσα, λέω πως τουλάχιστον αυτήν την αναγνωρίζουν. Η δική μου μάνα και ο ηρωισμός της χάθηκαν στην Ιστορία... Ήταν σπουδαία, Μάνα - κουράγιο.

Ανθή Νικολέα – Παραθυρά.
Σόζυγος του Αρίσταρχου και μητέρα των έξι παιδιών.

«Η νύχτα του 1944 που μεγάλωσα»

23 Φλεβάρη 1944. Η νύχτα που ενηλικιώθηκα και με ενέταξε στην Αριστερά. Κι ας ήμουν μόλις 14 ετών. Οι Γερμανοί είχαν ζώσει την Κασσάνδρα, κύκλωσαν το σπίτι μας επειδή κάποιος πρόδωσαν τον ερχομό του Μιλτιάδη και της Τασούλας από τη Θεσσαλονίκη στο χωριό για να οργανώσουν την Αντίσταση με εντολή του ΚΚΕ. Ήταν μέλη της ΕΠΟΝ. Εγώ ακόμη έπαιζα με κούκλες. Όμως τα αδέλφια μου ήταν πρότυπο.

Ο χαφιές που τους πρόδωσε ήταν ο “Ξυπόλητος” από το διπλανό χωριό. Γερμανοί και Έλληνες προδότες μπουκάρουν στο διώροφο σπίτι. Μας περιορίζουν όλους σε ένα δωμάτιο, συλλαμβάνουν τον Μιλτιάδη και την Τασούλα και τους ξυλοκοπούν αλύπητα. Το αίμα τους έμεινε στον τοίχο. Η μάνα αρνήθηκε να το ασπρίσει. Έλεγε: «Εκεί είναι τα παιδιά μου».

Τα χαράματα εκτέλεσαν τον Μιλτιάδη μαζί με άλλα 30 παιδιά σε γειτονικό χωριό, στη Βάλτα. Μαζικός τάφος. Του πατέρα μου, για να τον τρομοκρατήσουν, του έκαναν εικονική εκτέλεση πάνω από τον μαζικό τάφο. Την αδελφή μου τη μετέφεραν στο στρατόπεδο του Παύλου Μελά στη Θεσσαλονίκη και μετά από 40 ημέρες μεταφέρθηκε όμηρος σε

στρατόπεδο συγκέντρωσης στη Γερμανία. Ελευθερώθηκε από τους Σοβιετικούς. Δεν εκτελέστηκε. Άντεξε. Εμείς όμως τη θεωρούσαμε νεκρή. Η μάνα μου, «χριστιανοκομμουνίστρια», της έκανε την κηδεία της. Δεν πίστευε όταν την είδε ζωντανή και πάλι μπροστά της.

Εκείνη η νύχτα ήταν η μετέπειτα ημέρα αφιερωμένη στην ΕΠΟΝ.

Η κατοχή ήταν ματωμένη. Η απελευθέρωση κράτησε λίγο. Και όμως αυτές τις 40 ημέρες της νίκης και της χαράς, η οικογένειά μου τιμήθηκε από τον ΕΛΑΣ. Επανήλθε ο πατέρας μου στο σχολείο. Πήραμε μια ανάσα. Όμως αυτό κράτησε λίγο.

«Εμείς θα ζήσουμε». Οι τρεις αδελφές Παραθυρά, Τασούλα, Κατίνα, Ντόρα, με τα μαύρα ρούχα και την ελπίδα καρφιτσωμένη στο πέτο.

Στο «αναμορφωτήριο» της Μακρονήσου

19 ετών βρίσκομαι στη Μακρόνησο για ένα χρόνο. Ήμουν από τους τελευταίους. Μόλις τέλειωσα το οκτατάξιο Γυμνάσιο. Είχα όνειρο να γίνω δασκάλα. Σαν τον πατέρα. Όμως χρειαζόταν πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων. Όταν πήγα να το ζητήσω, με διαολόστειλαν. Το ίδιο ίσχυε και για το αδελφό μου τον Ρήγα. Αντί για το πανεπιστήμιο βρέθηκε στο αστυνομικό τμήμα να τον βασανίζουν και να του βγάζουν

τα νύχια. Έγινε αντάρτης, βγήκε στο βουνό με τον ΕΛΑΣ μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας.

Αυτός στο βουνό και μεις στις φυλακές. Ο πατέρας μου με τον μικρότερο γιο του, τον Χρήστο, στις φυλακές του Πολύγυρου, εγώ με τις δύο μου αδελφές μεταφερόμαστε με στρατιωτικό Τζειμς στο μεταγωγών στη Θεσσαλονίκη και η μάνα μου μόνη έξω, να μην ξέρει σε ποιον να πρωτοσταθεί. Στο Μεταγωγών «Βουλγάρες» μας προσφωνούσαν. Εκεί συναντήσαμε πάλι ως χωροφύλακα τον γιο του ταγματασφαλίτη που πρόδωσε τον Μιλτιάδη και την Τασούλα.

Φθινόπωρο του 1948 μας «μαζεύουν» και πάλι σε ένα καπνομάγαζο στη Θεσσαλονίκη. Στον πάνω όροφο εγώ και η Τασούλα, στον κάτω ο πατέρας μου με τον 16χρονο αδελφό μου τον Χρήστο. Υπήρχε ένας χωροφύλακας από την Κρήτη, «μαυρούλη» τον λέγαμε, μας βοηθούσε. Να λέμε τα πράγματα, όπως ήταν. Μια ανακούφιση. Έχω βγάλει και φωτογραφία μαζί του.

Μιλτιάδης Παραθούρας, ο πρώτος γιος.
Εκτελέστηκε στις 23 Φλεβάρη 1944 από
τους Γερμανούς, στο Μακελειό της Βάλτας

Μετά από 4 μήνες στο καπνομάγαζο, μας μεταφέρουν με ένα σαπιοκάραβο στη Μακρόνησο. Εγώ και η Τασούλα στο Α΄ Τάγμα Γυναικών, ο πατέρας μου με τον Χρήστο στο Α΄ Τάγμα Ανδρών. Η σκηνή μας ήταν «πεντάστερη», είχε πέντε τρύπες. Μέναμε οχτώ κοπέλες. Δίπλα μας η σκηνή με τις «τρελές» από τα βασανιστήρια. Μανάδες με

μικρά παιδιά, φυματικοί... Λέγαμε ιστορίες στη σκηνή. Υπήρχαν και χειρότερα από τα δικά μας. Ήμουν 19 χρονών. Έκανα όνειρα, και ας ήμουν κρατούμενη. Ήθελα να ζήσω τον έρωτα. 19χρονη και δεν είχα ακόμη φιληθεί.

Έβαλα ψηλά τον πήχη. Ήθελα να είναι Μακρονησιώτης, μορφωμένος και όμορφος. Και με αυτή τη σειρά. Το πάλεψα. Δεν τα κατάφερα. Δεν μετανιώνω. Για το μόνο που μετανιώνω είναι που δεν έκανα παιδιά.

Στη Μακρόνησο ρίχναμε κλεφτές ματιές στους άνδρες. Κάποιος μου χάρισε αυγό και μήλο. Αυτά είχε για δώρα... Τον Φλεβάρη του 1950 μάθαμε από τα μεγάφωνα της Μακρονήσου ότι συνέλαβαν τον αδελφό μου τον Ρήγα. Δεν ξέραμε όμως τίποτε για τις συνθήκες σύλληψης. Ήμασταν ήσυχοι τουλάχιστον ότι δεν θα δούμε το κεφάλι του να περιφέρεται στις πλατείες.

Ξαναμπήκαμε σε καράβι, βγήκαμε στο Λαύριο και μετά Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Εξορία τέλος. Όχι όμως τέλος στα βάσανα. Όταν ο αδελφός μου ο Ρήγας βγήκε στο βουνό το 1946, ήταν 18 ετών. Το 1949 τελειώνει ο εμφύλιος πόλεμος με ήττα του Δημοκρατικού Στρατού. Πολλοί φύγανε στις ανατολικές χώρες μέσω του Γράμμου.

Ο αδελφός μου ο Ρήγας δεν τα κατάφερε. Ούτε και παραδόθηκε. Τριγύριζαν μαζί με τους συντρόφους του σαν αγρίμια στα βουνά του Κάκκαβου και αναζητούσαν τρόπο για να σωθούν. Κάποιος σύντροφός τους λύγισε και τους πρόδωσε. Τον συνέλαβαν, τον φυλάκισαν και ζούσαμε με την ελπίδα ότι θα γίνει η πολιτική αμνηστία και δεν θα εκτελεστεί.

Η ποινή ήταν θανατική καταδίκη. Παρακολούθησα τη δίκη γιατί οι γονείς μου δεν άντεχαν. Δεν πρόλαβε. Εκτελέστηκε μαζί με τον φιλειρηνιστή Νικηφορίδη. Ήταν Μάρτης του 1951. Ήταν 23 ετών. Η είδηση ήταν στα «ψιλά» των εφημερίδων. Για όσους εκτελέστηκαν στο Γεντί Κουλέ την κατοχή και τον Εμφύλιο, ούτε μια πλάκα στην μνήμη τους. Τον Ιούνιο του 1951 δόθηκε αμνηστία. Εμείς δεν προλάβουμε.

Η Ντόρα Παραθυρά, σήμερα με τη συντροφιά του Τσε

«Εμείς θα ζήσουμε»

Μετά την εκτέλεση του Ρήγα, πάλι στα μαύρα, πάλι στο πένθος. Όμως, με αφορμή τον γάμο της Τασούλας, η μελλονύμφη επέμεινε να βγάλουμε μια φωτογραφία οι τρεις αδελφές με την υπόσχεση ότι εμείς πρέπει να ζήσουμε. Οφειλή στον Μιλτιάδη, στον Ρήγα, χρέος στους γονείς μας, σε όσους αγωνίστηκαν για μια καλύτερη ζωή. Και το παλέψαμε παρά τα προβλήματα, που συνεχίστηκαν και την περίοδο της χούντας. Και άξιζε τον κόπο. Σαν τη δική μας οικογένεια υπήρχαν πολλοί.

«Ο φασισμός έγινε ο εφιάλτης μου»

Επειδή τον έζησα τον φασισμό από τα 14 μου χρόνια, έγινε ο εφιάλτης μου. Φοβάμαι και με αυτά που γίνονται τώρα. Αν είχα τη Μάγδα Φύσσα, θα της έλεγα να κάνει κουράγιο γιατί το δολοφονημένο παιδί σου έγινε σύμβολο και το τιμούμε. Εσένα σε τιμούμε. Τη δική μου μάννα κανείς. Κανείς δεν της στάθηκε. Κανείς δεν την τίμησε. Όμως οι αφορισμοί και οι γενικεύσεις είναι λάθος. Νομίζω ότι είναι λάθος να μιλάμε σήμερα για χούντα και φασισμό. Όσοι ζήσαμε τον φασισμό ξέρουμε τις διαφορές.

Τι είναι η Αριστερά σήμερα

Σήμερα οι συνθήκες στην οποίες λειτουργεί η Αριστερά είναι πολύ διαφορετικές. Όμως Αριστερά σημαίνει ελευθερία σκέψης, ανοιχτό μυαλό, αγώνα για το δίκιο και την κοινωνία σε κάθε εποχή. Είμαι -και το βροντοφωνάζω πως η ζωή με έκανε- αριστερή. Θα ήθελα να είμαι και διανοούμενη, όμως δεν με άφησαν τα βάσανα. Τώρα η σκέψη μου βαθαίνει και ανοίγει μόνο με την εμπειρία. Η μόρφωση «τρέφει» την ανησυχία.

Οι διασπάσεις της Αριστεράς είναι σαν τον καρκίνο. Δεν ωφελούν. Ακόμη και αν ξαναζούσα, έχοντας επίγνωση της μοναδικότητας της ζωής, δεν θα έκανα καμία έκπτωση από τις αρχές μου. Έτσι με γαλούχησε ο πατέρας μου. Και είχε δίκιο. Ταλαιπωρήθηκα, έχασα αδέρφια, άλλα δεν κάνω καμία υποχώρηση. Τα αδέρφια μου έχασαν τη ζωή τους στη νιότη τους, εγκατέλειψαν τα πανεπιστήμια για την πατρίδα και την κοινωνία. Δεν συγχωρώ αυτούς που συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς. Ακόμη τους μισώ.